

بررسی ظرفیت تحمل توسعه گردشگری مستمر در جزیره کیش (مورد مطالعه گردشگران نوروز ۱۳۹۲)

امیر محسن مدنی

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهر ری amie_m_madani@yahoo.com

لیلا باقری نظام آباد

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران غرب

l_liadbagheri@hotmail.com (مسئول مکاتبات)

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: به منظور برخورداری از قدرت رقابت در عرصه توسعه گردشگری حوزه خلیج فارس، توجه به برنامه ریزی علمی جهت توسعه مستمر گردشگری یک ضرورت اجتناب ناپذیر است. این توسعه باید همه جانبه و شامل تعادل بین محیط زیست، فرهنگ و اقتصاد باشد. بنابراین با درک اهداف طرح جامع، توسعه جزیره می بایست با توجه به ظرفیت تحمل پذیرش مسافر و گردشگر صورت پذیرد و صرف رسیدن به توسعه نباید آرامش محیط و منابع طبیعی جزیره را مورد حمله قرار داد. بنابراین هدف پژوهش شناسایی و گسترش راهکارهای توسعه گردشگری مستمر و پویا در جزیره کیش با تأکید بر تحمل ظرفیت پذیرش مسافر است. **روش تحقیق:** این پژوهش، از نظر هدف در ردیف پژوهش های کاربردی است و در پی شناسایی آسیب های زیست محیطی، ناشی از توسعه غیر منطقی گردشگری در جزیره است. تجزیه و تحلیل داده های پژوهش با بهره مندی از شیوه آمار توصیفی و استنتاجی با کمک نرم افزارهای Spss و Excel انجام شده است.

یافته های پژوهش: بر پایه تحقیقات انجام شده مشخص شد؛ علیرغم وجود سند چشم انداز توسعه کیش، به دلیل اعمال سلیقه شخصی و بیان نقطه نظرات بی منطق و غیر کارشناسانه مدیران و معاونت گردشگری، مسافران نوروزی جزیره کیش با وجود تحمل مخارج سنگین سفر، از امکانات و تجهیزات لازم و مناسب جهت آسایش و رفاه واقعی بی بهره مانده و حتی مالکان واحدهای شخصی با وجود هزینه های هنگفت حفظ و نگهداری از املاک شخصی خویش، به دلیل ازدحام بیش از حد مسافران در ایام تعطیلات نوروزی با خاطری آزرده جزیره را ترک و یا مقصد گردشگری دیگری را جایگزین کرده اند.

نتیجه گیری: آثار زیان بار تصمیمات مقطعی معاونت گردشگری سازمان میراث فرهنگی و گردشگری جزیره کیش، به انگیزه بالا بردن رقم آمار گردشگری در ایام تعطیلات نوروز طی سالیان اخیر (به ویژه سال های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۲)، نه تنها عامل کاهش گردشگران واقعی کیش شده بلکه سبب سرعت بخشیدن به تخریب محیط زیست (مرگ آبزیان و دیگر وحوش جزیره) شده است. از سوی دیگر سرمایه گذاران و بومیان جزیره نیز از نظر ابعاد گوناگون فرهنگی - اجتماعی و اقتصادی مورد بی توجهی قرار گرفته اند.

واژگان کلیدی: گردشگری مستمر، برنامه ریزی، توسعه گردشگری، محیط زیست، جزیره کیش

مقدمه

واقعیت‌هایی که در زیر آمده است، گویای اهمیت

مطالب بیان شده می‌باشد:

- سفر و گردشگری یکی از مهم‌ترین ارکان زندگی بشر امروزی می‌باشد (سازمان آناسکاپ ۲۰۱۲).
- گردشگری بزرگترین صنعت جهان بر حسب اشتغال و تجارت است (سایت تراودینگ ۲۰۱۲).
- صنعت گردشگری آسیا بیش از ۹ درصد رشد سالانه دارد (سایت رصد اقتصاد ۲۰۱۲).

با این اوصاف، ایران با دارا بودن انواع قابلیت‌ها و جذابیت‌های طبیعی و مصنوعی به دلیل بروز جزر و مدهای سیاسی و اقتصادی حاصل از اعمال انواع تحریم‌ها، عدم وجود ظرفیت‌های اقامتی و قابلیت‌های زیست محیطی و نیز عدم درایت مدیران میراث فرهنگی و گردشگری از لزوم توجه به واقعیت میراث معنوی و فرهنگی، کشور ایران جایگاه اصلی خویش را در بین کشورهای گردشگر پذیر از دست داده است.

به این لحاظ با توجه به مفهوم توسعه مستمر و پویا و به جهت پاسخ به این مهم، برقراری تعادل بین حفاظت از محیط زیست، حفظ یکپارچگی فرهنگی و رشد اقتصادی به یک ضرورت بدل شده است. در واقع توسعه مستمر الگوی جذابی است که رشد پویا و پایدار حال و آینده را در تمامی ابعاد وعده داده است. این الگو در مقصدهای گردشگری همچون جزیره کیش، چالش بزرگی است که افکار برنامه‌ریزان را به خود مشغول نموده است.

بیان مسئله

توسعه مستمر یا همان توسعه پویا دارای تعاریف متفاوتی است، اما طبق تعریف سازمان ملل، این گسترش و توسعه مستمر متضمن دستیابی به سطحی از کیفیت زندگی در ابعاد گوناگون برای همگان است؛ این در حالی است که توسعه اقتصادی، اجتماعی و

بر پایه تحقیقات سازمان جهانی جهانگردی، هم اکنون صنعت گردشگری پس از صنایع نفت و خودروسازی به عنوان سومین فعالیت مهم اقتصادی جهان، سالانه بیش از ۷۰۰ میلیارد دلار درآمد، برای کشورهای جذاب از نظر گردشگری به ارمغان می‌آورد. این فعالیت مهم اقتصادی، به عنوان یک نظام جامع از بخش‌های صنعت حمل و نقل، تأسیسات اقامتگاهی، امکانات پذیرایی، تفریحات، جاذبه‌ها و شرکت‌های مجری تور گردان تشکیل شده است که هم از خاصیت ارزآوری برخوردار می‌باشد و هم سبب توزیع قدرت خرید در سراسر جامعه میزبان می‌گردد.

بررسی و دقت نظر در وضعیت صنعت گردشگری و هتلداری کشورهای پیشرو در امر جهانگردی همانند فرانسه، ایالات متحده، اسپانیا، ایتالیا، انگلستان، مجارستان و ترکیه که در دهه گذشته بیش‌ترین سود گردشگری جهان را به خود اختصاص داده‌اند، مشخص می‌کند بستر فرهنگی، ساختارهای زیربنایی، استانداردهای، مشتری مداری، نیازسنجی مخاطبان، بازاریابی حرفه‌ای و درک واقعی مفهوم حفاظت از محیط زیست از عمده عوامل افزایش فعالیت‌های گردشگری و درآمد ملی در این کشورها بوده است. در این کشورها، استانداردهایی منطبق با فرهنگ عمومی تدوین شده که مورد پذیرش دریافت کنندگان خدمات گردشگری و هتلداری می‌باشد.

علاوه بر موارد یاد شده گردشگری و میهمان نوازی غیر از جنبه‌های اقتصادی، از ابعاد دیگری نیز برخوردار است که آثار روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، زیست محیطی و سیاسی از بارزترین نمونه‌های آن است.

مهم‌ترین کارکرد گردشگری علاوه بر موارد ذکر شده، رسیدن عموم شهروندان یک جامعه، به شناخت از خود و یکدیگر است که در نهایت موجب وفاق و همدلی، صلح و دوستی خواهد بود.

- زیست محیطی یکدیگر را تقویت و به هم وابسته می‌سازد (شارپلی ۲۰۰۸)^۱.
- در این میان جزیره کیش با توجه به طرح جامع چشم‌انداز توسعه در افق ۲۰ ساله جهت بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های گردشگری، در سال ۱۳۸۶ طرحی را تصویب و ابلاغ نموده که برخی از اهداف تدوین شده آن شامل:
- امنیت سرمایه‌گذاری اقتصادی با تأکید بر گردشگری و تجارت،
 - توسعه کالبدی با حفظ استمرار زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی،
 - توسعه گردشگری در مفهوم گسترده برای جذب گردشگران به جزیره،
 - توسعه سرمایه‌های انسانی با آموزش علوم و مهارت‌ها،
- ۱) منافع محیط زیست بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است.
- ۲) بعد انسانی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است.
- ۳) عوامل اقتصادی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است.
- ۴) عوامل فرهنگی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است.

پرسش‌های پژوهش:

الف) پرسش اصلی:

آیا تمامی ابعاد گردشگری مستمر بر توسعه گردشگری جزیره کیش تأثیر مثبت دارد؟

ب) پرسش‌های فرعی:

- ۱) منافع محیط زیست بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است؟
- ۲) آیا بعد انسانی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است؟
- ۳) عوامل اقتصادی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است؟
- ۴) آیا عوامل فرهنگی بر گردشگری مستمر جزیره کیش مؤثر است؟
- توسعه سرمایه‌های انسانی با آموزش علوم و مهارت‌ها، پژوهشگر برای دستیابی به راه حل منطقی، با بررسی الگوهای مطرح توسعه گردشگری و با در نظر گرفتن ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و زیست محیطی تلاش دارد تا به انتخاب الگویی مناسب برسد.
- اهداف پژوهش:

اهداف پژوهش شامل موارد زیر می‌باشد:

- تعیین قابلیت‌ها و توانمندی‌های گردشگری در جزیره زیبای کیش
- قرار دادن اطلاعات تازه به منظور یادآوری وظیفه اصلی معاونت گردشگری در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری، سازمان حفاظت از محیط زیست و سازمان منطقه آزاد کیش.

فرضیه‌های پژوهش

الف) فرضیه اصلی: تمامی ابعاد گردشگری مستمر بر توسعه گردشگری جزیره کیش تأثیر مثبت دارد.

ب) فرضیه‌های فرعی:

توسعه مستمر یا توسعه پایدار^۲ بر اساس گزارش کمیسیون برانت لند^۳ در سال ۱۹۸۷، توسعه‌ای پویا و مستمر می‌باشد که بتواند

«احتیاجات نسل حاضر را بدون فدا کردن توانایی نسل‌های آینده تأمین کند».

در حال حاضر توسعه مستمر بر رشد اقتصادی، جانشینی منابع تجدید ناپذیر، استفاده از فن آوری برای غلبه بر تقلیل منابع طبیعی و عملکردهای مدیریت زیست‌محیطی جهت غلبه بر اثرات منفی رشد اقتصادی تأکید دارد (گوردن ۲۰۰۷)؛^۴

توسعه مستمر گردشگری نوعی از توسعه است که رفتار دوستانه‌ای با محیط زیست برقرار می‌کند. لذا گردشگری باید در توسعه مستمر و پویای مقصدها به صورت گسترده مشارکت داشته باشد (هال ۱۹۹۹).

گردشگری مستمر

استمرار و پویایی موضوع جذابی است که رشد مستمر حال و آینده را وعده می‌دهد. توسعه پویا و مستمر گردشگری به صورتی است که سیستم را قادر به حفظ بقا در سطح بالایی از کیفیت سازد (کو، ۲۰۰۵).

اهداف گردشگری پایدار

پنج هدف برای گردشگری مستمر و پویا پیشنهاد شده است:

۱. ارائه تجربه ناب به دیدارکنندگان
۲. بهبود کیفیت زندگی جامعه میزبان
۳. ترویج برابری و توسعه
۴. ارتقاء آگاهی در جهت همکاری و کمکی که گردشگر باید به محیط زیست و اقتصاد داشته باشد.
۵. حفظ و نگهداری کیفیت محیط زیست (میسون ۱۳۸۷)^۵

اصول گردشگری مستمر و پویا

اصول گردشگری مستمر و پویا شامل این موارد است:

۱. در صنعت جهانگردی، برنامه‌ریزی، توسعه و فعالیت‌های گردشگری باید همه‌جانبه، جامع و در برگیرنده همه بخش‌ها باشد تا سازمان‌های مختلف دولتی، شرکت‌های خصوصی، شهروندان و افراد بتوانند در آن شرکت کنند و از مزایای بالقوه آن بهره‌مند شوند.

۲. نهادها، شرکت‌ها، گروه‌ها و افراد باید به اصول اخلاقی پایبند بوده و برای محیط، جامعه میزبان و فرهنگ آن احترام قائل شوند، همچنین باید به واحد پولی، فرهنگ شیوه زندگی بومی و شیوه رهبری سیاسی جامعه احترام گذارند.

۳. در اجرای برنامه‌های جهانگردی مساوات و برابری باید رعایت شود به گونه‌ای که سود و درآمد به صورتی عادلانه بین مجریان این صنعت و جامعه میزبان توزیع شود.

۴. پژوهش‌هایی که درباره جهانگردی و اطلاعات مربوط به محیط فرهنگی و انسانی یک مکان یا محل خاص انجام می‌شود باید در دسترس مردم جامعه میزبان قرار گیرد و بیش از هرگونه اقدام برای توسعه این صنعت، باید مردم و سازمان‌های محلی از این اطلاعات آگاه شوند تا بتوانند به شیوه‌های موثر در امر توسعه و گسترش صنعت گردشگری همکاری کنند.

۵. باید افراد محلی را تشویق و ترغیب به پذیرفتن نقش‌هایی کرد تا در امر برنامه‌ریزی و توسعه، که به یاری سازمان‌های دولتی، تجاری و مالی انجام می‌شود، مشارکت فعال نمایند.

۶. پیش از شروع هر طرح تدوین شده‌ای باید برنامه‌ریزی‌های اجتماعی، اقتصادی و محلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد و به همه جنبه‌ها توجه

اجرای استراتژی‌هایی برای مدیریت و برنامه‌ریزی علمی - فرهنگی به یک ضرورت بدل شده است.

نظریه‌های توسعه

نظریه‌ها و الگوهایی که در طول زمان برای توسعه ارائه شده است، متعدد و متنوع هستند، با این وجود توسعه مفهومی فراگیر است که شامل رشد و پیشرفت همه‌جانبه همراه با تغییرات گوناگون و پی در پی است. دیدگاه شاریلی (۲۰۰۶) پیرامون توسعه شامل نظریه‌های زیر است:

۱. مدرنیزم نوین گرایانه^۷: جوامع پیشرفته را می‌توان از طریق یک بخش اقتصادی همچون گردشگری معرفی نمود تا سایر بخش‌های اقتصادی را نیز تحت تأثیر قرار دهد. این عامل سبب توسعه تفرجگاه‌ها به عنوان محرک توسعه گسترده‌تر مقصدها می‌باشد.

۲. وابستگی یا عدم استقلال: عدم توسعه در کشورهای جهان سوم به علت وابستگی شدید به جوامع پیشرفته و کشورهای مترقی و غنی است. بنابراین سیستم گردشگری بین‌المللی از طرف بعضی از افراد به عنوان مظهر تئوری وابستگی^۸ تلقی می‌شود.

۳. نئولیبرالیسم: نئولیبرالیسم که مستلزم حرکت کشورها به سوی اقتصاد آزاد می‌باشد مربوط به برنامه‌های بین‌المللی است. این عامل سبب وضعیت نامناسب محلی می‌شود.

۴. توسعه جایگزین: این توسعه، جایگزین اساسی برای مفهوم توسعه مستمر و پویا می‌باشد که پایداری زیست محیطی را در محور کار خود قرار داده است. در واقع این نظریه در مقابل نظریات پیشین قرار گرفته و رشد اقتصادی را تشویق می‌نماید.

شود تا ضمن جلوگیری از موازی کاری‌های تکراری با یکدیگر ارتباط پیدا کنند و با شرایط محیطی و شیوه زندگی مردم آن دیار هماهنگ شوند.

۷. در همه مراحل توسعه گردشگری مستمر، باید کنترل‌هایی اعمال شود و فعالیت‌های اجرایی دائماً مورد ارزیابی قرار گیرند تا مدیران اطمینان حاصل کنند که گروه‌های ذی‌نفع از همه فرصت‌ها به صورتی عادلانه بهره‌مند می‌شوند و در برابر تغییرات واکنش‌های مناسبی از خود نشان می‌دهند.^۶

برنامه‌ریزی گردشگری مستمر

توجه به برنامه‌ریزی یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است، زیرا به عنوان مهم‌ترین فعالیت مدیران، نقشه راه ترسیم شده را مشخص می‌سازد. همچنین از نظر استاندارد مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. یک برنامه مناسب همواره به فروش و ذخیره جا کمک می‌کند. این برنامه‌ریزی هم به دولت و هم به مشتری به شیوه‌های گوناگون یاری می‌رساند (روی. سی. وود ۱۹۹۹).

با تمام این اوصاف اگرچه، توسعه مستمر گردشگری ممکن است بهترین رویکرد برای توسعه نباشد، اما گاهی توسعه سنتی گردشگری ممکن است در مقصدها نسبت به اشکال توسعه مستمر گردشگری سودآورتر باشد (شارپلی ۲۰۰۹).

استراتژی‌هایی برای کنترل اثرات منفی

بسیاری از فعالیت‌های گردشگری بدون درک مدیریت و برنامه‌ریزی علمی - فرهنگی، اثراتی منفی بر محیط مدارد؛ بنابراین در جهانگردی مستمر برای کاهش اثرات منفی و افزایش اثرات مثبت اقدام به

گردشگری ساحلی

اطلاعات مربوط به مسافران نوروزی از پرسشنامه استفاده شده است.

نمونه آماری

نمونه مورد مطالعه، مسافران نوروز ۱۳۹۲ کیش می‌باشند که از طریق نمونه گیری تصادفی ساده به دست آمده است.

روشهای آماری برای آزمون فرضیه‌ها

در تنظیم اطلاعات و داده‌ها و عرضه و نمایش آنها از متدوال ترین ابزار و تکنیک‌های آماری موجود در مجموعه نرم افزار آماری (spss) استفاده شده. جداول متقاطع به صورت دو متغیر و در بخش مربوط به آزمون فرضیات منظور شده است. برای آزمون فرضیات از آزمونهای غیر پارامتریک مانند آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

تعیین اندازه نمونه

برای تعیین اندازه نمونه پرسشنامه طراحی شده را بین ۳۰ نفر از جامعه مورد مطالعه توزیع و واریانس محاسبه شده ۰/۲۳۵ مشخص گردید؛ سپس به محاسبه تعیین اندازه جامعه نمونه با احتمال خطا 5 درصد پرداخته‌ایم. در نتیجه اگر بخواهیم نظر جامعه نمونه بیانگر نظر جامعه اصلی باشد باید ۳۶۱ پرسشنامه بین مخاطبین توزیع گردد. برای اطمینان خاطر ۴۲۰ پرسشنامه توزیع شد که اطلاعات ۳۹۳ تا از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده قابل استفاده بوده است.

به این ترتیب داده‌ها را محک زده تا مشخص شود اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه تا چه میزان با واقعیت‌های گردشگری تطبیق دارند. برای این منظور ضریب آلفای کرونباخ محاسبه می‌گردد. البته قابل توجه است که هر چقدر ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده به عدد یک نزدیک‌تر باشد، به این معنی

پس از پایان جنگ جهانی دوم گردشگری ساحلی در اروپا به گردشگری انبوه تغییر یافت. امروزه گردشگران ساحلی انتظاری بیش از خورشید، دریا و شن و ماسه دارند آنها تقاضای یک تنوع گسترده از فعالیت‌های تفریحی و تجاری را در زمینه ورزشی، خوراک و نوشیدنی، فرهنگ و جاذبه‌های طبیعی می‌طلبند. در این بین، مردم جوامع محلی در مقاصد گردشگری ساحلی سنتی از بابت حفظ و نگهداری هویتشان بسیار نگران هستند (نیک‌بین و احمدی، ۱۳۸۹).

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها، توصیفی و از نوع پیمایشی است. همچنین از نظر فلسفه پژوهش، از نوع تحقیقات اثبات‌گرایی است. به منظور بررسی درجه پایداری برنامه‌ریزی توسعه گردشگری در کیش، جزء

به جزء الزامات گردشگران، جامعه میزبان و کارشناسان محیط‌زیست برای نتیجه‌گیری کلی سنجیده می‌شود.

در این تحقیق برای تعیین اندازه نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق به سه دسته عمده تقسیم می‌شود که عبارتند از:

الف) جامعه کارشناسان و خبرگان گردشگری در حوزه‌های فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی؛

ب) جامعه گردشگران.

ج) جامعه میزبان.

روشها و ابزار جمع‌آوری اطلاعات

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق، میدانی و کتابخانه‌ای بوده و از ابزارهای زیر استفاده شده است: جستجو در کتابها و بررسی اسناد و مدارک موجود در سازمان منطقه آزاد کیش؛ همچنین برای جمع‌آوری

و محیط‌های جغرافیایی مختلف، با بررسی کلی الزامات توسعه پایدار در مناطق جغرافیایی و با مطالعه موردی بر روی محیط زیست جانوری در جزیره کیش به مواردی اشاره کرده‌اند که برخی از نتایج حاصل از پژوهش ایشان مورد استناد قرار گرفته است.

• در طرح توسعه سال ۱۳۷۸ کیش مشخص شد که با شروع روند عمران کیش از اوایل دهه ۱۳۷۰ و ایجاد تسهیلات مسافرت و گردشگری، تعداد آمار گردشگران جزیره با شتاب روبه افزایش بوده است، به طوری که از حدود ۲۵۰ هزار نفر در سال ۱۳۷۰، به ۸۰۰ هزار نفر در سال ۱۳۷۶ رسید که این میزان رشد متوسط سالانه گردشگران در این سال‌ها حدود ۲۰ درصد بوده. طبق گزارش‌های سازمان منطقه آزاد کیش، تعداد کل گردشگران جزیره در سال ۱۳۸۸ برابر با ۱۱۹۳۰۸۰ نفر بوده که در طرح جامع تعداد کل گردشگران سال ۱۳۹۰ جزیره ۲۳۰۰ تا ۲۷۰۰ هزار نفر برآورد شده است (طرح تجدیدنظر توسعه کیش، ۱۳۷۸).

جزیره کیش (مطالعه موردی)

با توجه به اسناد تاریخی، در تاریخ هشتم خرداد سال ۱۳۴۵ نخستین گام برای آبادانی جزایر و سواحل جنوب به ویژه جزیره کیش برداشته شد. در این زمان دریابان عظیمیا در نامه‌ای به امیرعباس هویدا نخست‌وزیر وقت، طی شرح مبسوطی از موقعیت مناسب کیش، یادآور گردید: «اگر در کیش

است که گویه‌ها از نظر درونی با هم همبستگی دارند و قابلیت آزمون متغیرهای چندگانه کمتر خواهد بود.

ضریب آلفای کرونباخ محاسبه برای ۵۸ گویه برابر ۰/۸۸۸ می‌باشد هر چقدر ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده به عدد یک نزدیک‌تر باشد به این معنی است که گویه‌ها از نظر درونی با هم همبستگی دارد.

روش آزمون و تحلیل‌های آماری

محقق در ابتدا اعتبار داده‌های جمع‌آوری شده را محک زده تا مشخص نماید اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه تا چه میزان با واقعیت‌ها تطبیق دارند برای این منظور ضریب آلفای کرونباخ به وسیله پرسشنامه‌ای به فرم طیف لیکرت تدوین و طراحی می‌شود.^۹ سپس به کمک تکنیک‌های آماری مناسب اطلاعات جمع‌آوری، دسته‌بندی و تجزیه و تحلیل می‌شود. در گام بعدی با استفاده از آمار توصیفی، اطلاعات را با تهیه جدول توزیع فراوانی خلاصه کرده و به کمک نمودار نشان داده و با استفاده آمار استنباطی، استقلال متغیرها مورد ارزیابی و برای تعیین شدت ارتباط از ضریب توافقی استفاده شده است.

پیشینه پژوهش

عمده‌ترین تحقیقات انجام شده در این حوزه مربوط به سازمان منطقه آزاد کیش است؛ با این وجود در پاره‌ای از موارد تحقیقات دانشجویی نیز انجام شده است.

• نیک‌بین، در مقاله‌ای با عنوان الزامات توسعه پایدار

جدول شماره ۱: تعیین اندازه نمونه

آزمون کرونباخ	تعداد آزمودنی	تعداد متغیرهای شرکت‌کننده در آزمون اعتبار (cases valid)
0.88	ضریب کرونباخ	30
58	تعداد گویه	0
	جمع	30

بهره‌مندی اقتصادی و جذب گردشگر را به این منطقه مقدور می‌سازد. بنابراین حفظ معیارهای انسانی در این منطقه در گرو حفظ و بقاء معیارهای اکوبیولوژیک می‌باشد.

ویژگی‌های کمی و کیفی گردشگران در جزیره کیش

- بخش عمده سفر به جزیره از طریق هوا (۹۲ درصد) و بخش ناچیزی از آن از طریق دریا انجام می‌شود (۸ درصد).
- توزیع فصلی مسافران عمدتاً از این قرار است:
 - (۱) زمستان (۳۲/۸ درصد)
 - (۲) بهار (۲۶/۲ درصد)
 - (۳) پاییز (۲۵/۴ درصد)
 - (۴) تابستان (۱۵/۶ درصد).
- حداکثر تعداد مسافران در روزهای اوج به حدود ۳۰۰۰ نفر می‌رسد.
- طبق برخی اطلاعات متوسط اقامت مسافران در جزیره به مدت ۲ شب و سه روز بوده است (طرح راهبردی شهرک سلامت جزیره کیش، ۱۳۸۷).
- ترکیب جنس گردشگران در این نظرسنجی شامل: ۵۱٪ مردان و ۴۹٪ زنان است.
- حدود ۶۸ درصد از بازدیدکنندگان متأهل و ۳۲ درصد آنان مجرد بوده‌اند.
- میانگین سنی مسافران ۳۲ سال بوده است.
- بیش از ۴۵٪ گردشگران از تحصیلات کارشناسی و بالاتر و ۵۵٪ از تحصیلات زیر دیپلم، دیپلم و فوق‌دیپلم برخوردارند.
- ترکیب گردشگران از لحاظ مشاغل عمده شامل: ۳۰ درصد کارمند، ۲۵ درصد دانشجو، ۲۰ درصد شغل آزاد، ۱۹ خانه‌دار، ۲ درصد پزشک و ۴ درصد سایر مشاغل بوده است.

سرمایه‌گذاری شود و تأسیساتی برای تفریح و اقامت وجود آید، این جزیره مرکز بزرگی برای جلب گردشگران در فصل زمستان خواهد بود» (آزند ۱۳۸۰، ۷۱۴).

جزیره کوچک کیش بدون پیشینه طولانی ندارد، جاذبه‌های کمی دارد اما به دلیل طبیعت زیبا و اهمیت تاریخ معاصر گردشگران را به سوی خود جلب می‌کند. با این وجود طرح جامع در خصوص بعد اجتماعی، نشان می‌دهد که در جزیره سه قشر مختلف اقتصادی با درآمدهای بالا، متوسط و پایین ساکن هستند. از زمانی که این منطقه به عنوان منطقه آزاد تعریف شد افراد و گروه‌های خاص به منظور تجارت، گردشگری نیز در کیش سکونت گزیدند. لذا جمعیت جزیره در دو گروه مهاجران و بومیان تقسیم می‌شود.

این جزیره جزو مناطق مرجانی بسیار مهم در آب‌های دریایی ایران است آب‌های صاف و گرم این جزیره، محیط زیست مناسبی برای موجودات آبی محسوب می‌شود، از این جهت کیش از دیر باز یکی از مناطق بسیار مهم مرجانی در آب‌های ایران و منطقه است و از حساسیت خاصی برخوردار می‌باشد.

کیش از دیدگاه اکولوژیک شامل:

- مهم‌ترین زیستگاه مرجان‌ها در خلیج فارس (زیستگاه حیاتی؛ تنوع، حاصلخیزی، یکپارچگی و آسیب‌پذیری).
- حضور لاک‌پشتان دریایی (زیستگاه حیاتی، وابستگی، محل مساعد تخم‌ریزی و تغذیه و آسیب‌پذیری).
- تنوع غنی گونه‌ای آبزیان.
- وابستگی اجزای اکوسیستم دریایی موجود در جزیره به صورت زنجیره وار.
- همچنین از آنجایی که تداوم حیات آبزیان و سلامت این اکوسیستم، منجر به حفظ یکپارچگی و تنوع گونه‌ای این اکوسیستم می‌گردد، لذا امکان

نیست و باید با احتیاط بیشتر عمل کرد. با توجه به این ملاحظات در طرح تجدیدنظر توسعه کیش (۱۳۷۸) میزان تعداد گردشگران کیش برای سال ۱۳۹۰ به صورت زیر برآورد شده است (جدول ۳).

جدول ۳: برآورد تعداد گردشگران

تعداد کل گردشگران	۲۳۰۰ تا ۲۷۰۰	هزار نفر
تعداد گردشگران داخلی	۱۸۴۰ تا ۱۸۹۰	هزار نفر
تعداد گردشگران خارجی	۴۶۰ تا ۸۱۰	هزار نفر

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در تحلیل استنباطی، همواره محقق با جریان نمونه‌گیری و انتخاب یک گروه کوچک موسوم به نمونه از یک گروه بزرگ‌تر موسوم به جامعه آماری یا جمعیت اصلی سروکار دارد. پژوهشگر به وسیله داده‌ها و اطلاعات حاصله از نمونه به برآورد و پیشگویی ویژگی‌های جمعیت مورد مطالعه می‌پردازد.

فرضیه: منافع محیط زیست جزیره کیش بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است.

فرض صفر: منافع محیط زیست بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر نیست. $R=0$

فرض تحقیق: منافع محیط زیست بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است. $R \neq 0$

جدول ۴: برآورد تعداد گردشگران

منافع محیط زیست	ضریب توافقی
کای دو	۰.۲۱۱ ^a
درجه آزادی	3
درصد خطای محاسبه شده	۰.۹۷۶
تعداد نمونه	393

• نتایج نشان می‌دهد که مسافران در ایام نوروز، به طور متوسط در جمع‌های ۵ نفره به جزیره کیش سفر می‌کنند.

• میانگین مدت اقامت مسافران در جزیره، در ایام نوروز بیش از ۴ روز است.

• تصمیم خانواده، مهم‌ترین عامل سفر به کیش برای ۴۲/۶ درصد از مسافران بوده است. همچنین، بیش از ۳۶٪ مسافران، تجربه سفر قبلی به کیش را داشته‌اند و این عامل را به عنوان مهم‌ترین دلیل سفر به کیش انتخاب کرده‌اند.

• برجسته‌ترین نکات جذاب جزیره کیش از دید گردشگران به ترتیب شامل: تمرکز بازارها، آرامش محیط، طبیعت نسبتاً بکر، تمیزی ساحل.

• اولویت نظرات مسافران در خصوص رضایت از عملکرد بخش‌های مختلف به ترتیب زیر می‌باشد:

(۱) مینی‌بوس و تاکسی‌ها

(۲) تشریفات اسکله و فرودگاه

(۳) رضایت از بروشورهای راهنما

(۴) مراکز اقامتی

(۵) مراکز پذیرایی

(۶) مراکز خرید^۱

طبق برآورد طرح جامع رشد تعداد گردشگران کیش در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۵ به این صورت است:

جدول ۲: برآورد تعداد مسافران کیش در سال‌های آتی

(هزار نفر)

سال	مسافران داخلی	مسافران خارجی	جمع
۱۳۸۵	۲۴۰۰	۵۷۰	۲۹۷۰
۱۳۹۵	۶۰۰۰	۱۰۰۰	۷۰۰۰

با توجه به محدودیت و حساسیت ظرفیت پذیری جزیره کیش، به نظر می‌رسد که جذب این تعداد گردشگر به جزیره موافق با توسعه پایدار گردشگری

فرضیه: عوامل فرهنگی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است.
فرض صفر: عوامل فرهنگی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر نیست. $R=0$
فرض تحقیق: عوامل فرهنگی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است. $R \neq 0$

جدول ۶: برآورد تعداد گردشگران

عوامل فرهنگی	ضریب توافقی
کای دو	$0.46 = [0.6 + 1.06 / 393]^{0.5}$
درجه آزادی	2
درصد خطای محاسبه شده	.000
تعداد نمونه	393

در سطح خطای ۵ درصد و درجه آزادی ۲، مقدار کای محاسبه شده (۱۰۶/۴۲) بزرگتر از کای جدول (۵/۹۹۱) است لذا مقدار عدد آماره آزمون در ناحیه بحرانی قرار می‌گیرد پس فرض صفر مبنی بر عدم تأثیر عوامل فرهنگی بر گردشگری پایدار در جزیره کیش رد و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین عوامل فرهنگی بر گردشگری پایدار در جزیره کیش رابطه وجود دارد و با توجه به ضریب توافقی محاسبه شده (۰/۴۶) شدت این رابط نسبتاً ضعیف است

فرضیه: عوامل اقتصادی بر گردشگری پامستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است.
فرض صفر: عوامل اقتصادی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر نیست. $R=0$
فرض تحقیق: عوامل اقتصادی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است. $R \neq 0$

در سطح خطای ۵ درصد و درجه آزادی 3، مقدار کای محاسبه شده (۰/۲۱۱) کمتر از کای جدول (۸۱۵/۷) است لذا مقدار عدد آماره آزمون در ناحیه بحرانی قرار نمی‌گیرد پس فرض صفر مبنی بر عدم تأثیر منافع محیط زیست جزیره کیش بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش تأیید و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین منافع محیط زیست جزیره کیش بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش رابطه وجود ندارد.

فرضیه: بعد انسانی جزیره کیش بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است.
فرض صفر: بعد انسانی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر نیست. $R=0$
فرض تحقیق: بعد انسانی بر گردشگری مستمر در جزیره زیبای کیش مؤثر است. $R \neq 0$

جدول ۵: برآورد تعداد گردشگران

بعد انسانی	ضریب توافقی
کای دو	$0.34 = [0.5 + 49.939 / 393]^{0.5}$
درجه آزادی	2
درصد خطای محاسبه شده	.000
تعداد نمونه	393

در سطح خطای ۵ درصد و درجه آزادی ۲، مقدار کای محاسبه شده (۴۸) بزرگتر از کای جدول (۵/۹۹۱) است لذا مقدار عدد آماره آزمون در ناحیه بحرانی قرار می‌گیرد پس فرض صفر مبنی بر عدم تأثیر بعد انسانی جزیره کیش بر گردشگری پایدار در جزیره زیبای کیش رد و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین بعد انسانی جزیره کیش بر گردشگری پایدار در جزیره زیبای کیش رابطه وجود دارد و با توجه به ضریب توافقی محاسبه شده (۰/۳۴) شدت این رابط نسبتاً ضعیف است

جدول ۷: برآورد تعداد گردشگران

عوامل اقتصادی	ضریب توافقی
کای دو	$[92^{\pm} 34(393+92)]^{0.5}=0$
درجه آزادی	۲
درصد خطای محاسبه شده	۰.۰۰۰
تعداد نمونه	۳۹۳

خطا در درک واژه مناطق آزاد، توسعه و برنامه‌ریزی:

ضعف کلی بازار مالی در ایران باعث شده که مناطق آزاد کشور یکی از مهم‌ترین منابع تأمین سرمایه در راستای توسعه گردشگری را از دست بدهند. بنابراین بررسی دقیق وضعیت سرمایه‌گذاری‌های موجود در مناطق آزاد نشان می‌دهد که ورود سرمایه، ارتباط چندان قوی و موثری با توسعه صنعت گردشگری ندارد.

عدم درک اصول استانداردهای جهانی

استاندارد ایزو ۲۶۰۰۰ (مسئولیت اجتماعی) از استانداردهایی است که می‌باید در توسعه صنعت گردشگری و صنایع وابسته مورد توجه قرار گیرد. رعایت استانداردهای بین‌المللی و ملی در تمام فعالیت‌ها ضروری است، به همین علت سنجش رضایت مسافران و درک نیازهای متعدد او عامل بهبود شیوه‌های خدمت‌رسانی، میهمان‌نوازی و مدیریت خواهد بود. این شاخص تحت عنوان ایزو ۱۰۰۰۲ معروف می‌باشد. از این شیوه فقط در برخی از هتل‌ها و برخی پروازها مثل هواپیمایی ماهان استفاده می‌شود.

عدم درک تأثیرات توسعه صنعت گردشگری

الف) تأثیرات اقتصادی

امکانات زیربنایی مانند فرودگاه‌ها، جاده‌ها و آزاد راه‌ها، شبکه‌های ارتباطی و اطلاعاتی، شبکه بهداشتی و آب و فاضلاب و برق... نیز یکی از اساسی‌ترین عوامل توسعه جهانگردی است. در کنار تأثیرات اقتصادی فوق، صنایع‌دستی گسترش یافته و علاوه بر ایجاد اشتغال و کسب درآمد برای افراد محلی از فراموشی و نابودی این صنایع جلوگیری می‌گردد.

با توجه به آمار اعلام شده از سوی سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۱۲ بیش از ۲۳۰ میلیون از منطقه آسیا و اقیانوسیه دیدن نمودند. اگر کشور ایران با توجه

در سطح خطای ۵ درصد و درجه آزادی ۲، مقدار کای محاسبه شده (۱۰۶/۴۲) بزرگ‌تر از کای جدول (۵/۹۹۱) است لذا مقدار عدد آماره آزمون در ناحیه بحرانی قرار می‌گیرد پس فرض صفر مبنی بر عدم تأثیر عوامل اقتصادی بر گردشگری پایدار در جزیره کیش رد و با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین عوامل اقتصادی بر گردشگری پایدار در جزیره زیبای کیش رابطه وجود دارد و با توجه به ضریب توافقی محاسبه شده (۰/۴۳۳) شدت این رابط نسبتاً ضعیف است.

نتیجه‌گیری

در این مقاله به آسیب‌شناسی توسعه مستمر گردشگری کیش با تأکید بر ظرفیت تحمل پرداخته شده است. لذا علاوه بر داده‌های کمی از داده‌های کیفی هم استفاده شده. همچنین از مطالعه ادراکی به طور گسترده برای آسیب‌شناسی اثرات اجتماعی- اقتصادی گردشگری و کیفیت خدمات و محصولات آن استفاده شده است. به ویژه، مطالعات ادراکی در پویایی مستمر مقصد گردشگری جزیره کیش بسیار مفید واقع شد، چرا که داده‌های تکنیکی در خصوص فعالیت‌های گردشگری در دسترس نبودند. به این ترتیب با بهره‌گیری از مباحث تخصصی ادبیات پژوهش، بخشی از چالش‌های عمده در حوزه آسیب‌شناسی توسعه جزیره کیش با تأکید بر ظرفیت تحمل و ارائه خدمات به دست آمده است.

تاریخی از دیگر موانع رشد و توسعه صنعت گردشگری ایران است بنابراین استفاده از فارغ‌التحصیلان رشته هتلداری و جهانگردی ضرورت دارد.

به جاذبه‌ها و قابلیت‌ها می‌توانست ۵٪ از این مسافران را جذب کند، درآمد ایران بالغ بر ۱۲/۸ میلیارد دلار می‌شد.

ب) تأثیرات فرهنگی و اجتماعی

و) حضور دستگاه‌های موازی در تشکیلات گردشگری ناهماهنگی در همکاری بین سازمان‌های دولتی و همچنین وجود دستگاه‌های موازی در سطح جزیره کیش سبب ضعف صنعت گردشگری شده است. بنابراین باید از تعدد مراکز تصمیم‌گیری جلوگیری کرد.

اماکن تاریخی و باستانی به علت کم توجهی ریاست سازمان میراث فرهنگی و دیگر متولیان فرهنگی و کمبود اعتبار لازم در حال تخریب و نابودی است، به ویژه در ایام نوروز که مسافران با بی‌توجهی به این مکان‌ها رو می‌آورند. شایان ذکر است در مدت ریاست آقای حمید بقایی بر سازمان میراث فرهنگی و گردشگری افراد بی‌تخصص به صورت انبوه به استخدام این نهاد ملی درآمدند و در حال حاضر سازمان فوق حتی در پرداخت حقوق ایشان نیز با مشکل روبرو است.

ز) عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری

دولت باید با کاهش تصدی‌گری خود در صنعت گردشگری، به وظیفه تسهیل و رفع موانع سرمایه‌گذاری از سوی بخش خصوصی و افزایش منابع برای توسعه این بخش بپردازد. از دیگر موانع عدم تمایل بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این صنعت به علت حمایت ناکافی دولت و اقدامات محدود کننده از سوی برخی مقامات غیرمسئول می‌باشد.

ج) تدوین استانداردها و ضوابط فنی

هر یک از اقامتگاه‌ها، مراکز خدمات گردشگری باید با رویه یکسان فعالیت کنند تا خدمات مطلوب تر و باکیفیت داشته باشند. متأسفانه هجوم مسافران نوروزی عامل عدم پرداختن به این امر شده است.

ح) عدم اجرای برنامه‌ریزی و استراتژی

مشخص نبودن هدف‌ها و سیاست‌های ایرانگردی در قالب یک برنامه اجرایی، سبب اجرای نادرست طرح‌ها شده که همین امر در رشد منفی توسعه گردشگری تأثیرگذار بوده است. همچنین عدم استفاده از دیدگاه‌ها و نظرات انجمن‌های صنفی دفاتر خدمات مسافرتی، نقیصه‌ای در برنامه‌ریزی‌هاست که باید برای رفع آن کوشید.

د) ضرورت شناخت ظرفیت‌ها و مناطق گردشگری

شناسایی نکردن مناطق گردشگر پذیر، اماکن تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و معرفی نشدن آنها در دیدنی‌های گردشگری جهانی، عارضه دیگر گردشگری ایران است. لذا تبلیغ گسترده پیرامون سفر به کیش بدون توجه به ظرفیت پذیرش کیش همواره سبب بروز مشکلات اساسی شده است.

ط) عدم پیوستگی و یکپارچگی خدمات

در بازار رقابتی گردشگری پیوستگی و یکپارچگی خدمات یک ضرورت است. باید این پیوستگی و

ه) فقدان نیروی انسانی کارآزموده و متخصص

فقدان نیروی انسانی کارآزموده متخصص و بی‌تجربگی کادر شاغل در هتل‌ها، آژانس و اماکن

یکپارچگی به وجود آید تا محصولات و تنوع آنها به گردشگرانی که خواهانش هستند عرضه شود. عدم یکپارچگی آسیب‌های فراوان بر پیکر گردشگری کیش وارد آورده است.

ی) عدم وجود ساختارهای زیربنایی کافی

نامطلوب بودن وسایل حمل و نقل مسافری، تأسیسات اقامتی، شبکه‌های آب و فاضلاب، برق و بهداشت از دیگر موانع آسیب‌رسان به هویت جزیره است.

بنابراین جهت استمرار و حفظ رضایتمندی گردشگرانی که جزیره کیش را به عنوان شهر دوم خود انتخاب و سرمایه‌گذاری قابل‌توجهی انجام داده‌اند، این است که در صورت رعایت ارکان ظرفیت تحمل فیزیکی جزیره و بقای محیط زیست ساحلی و تثبیت آرامش و امنیت همه‌جانبه آن، موجبات جذب دوستانداران طبیعت زیبای مرجانی این نگین بی‌همتا در خلیج فارس فراهم می‌شود و گردشگرانی که به دنبال یافتن مکانی بکر برای گذراندن اوقات فراغت خود و خانواده هستند، به دنبال رفع این نیاز کیش را انتخاب می‌کنند.

پیشنهاد‌های پژوهش

در این مقاله به آسیب‌شناسی توسعه مستمر گردشگری کیش با تأکید بر ظرفیت تحمل در تعطیلات نوروزی پرداخته شد. به این ترتیب با توجه به نتایج حاصل از مطالب گفته شده، پیشنهاد می‌شود:

۱) توجه به نیازهای اقتصادی جامعه میزبان و افزایش فرصت‌های کسب و کار گردشگری در میان آنها از طریق ایجاد تعاونی‌های گردشگری، وام‌های کم بهره و اعطای انواع مجوز.

۲) احیاء فرهنگ جامعه میزبان و معرفی آن به گردشگران از طریق افراد بومی مخصوصاً در کنار

محوطه‌های تاریخی مانند؛ شهر باستانی حریره، آب انبارهای سنتی و... به شیوه برپایی غرفه‌های مردم‌شناسی، صنایع‌دستی و خوراکی‌های مردم محلی جهت آشنایی بیشتر گردشگران و بازدیدکنندگان با مردم محلی.

۳) تقویت فرهنگ پذیرش گردشگر در بین افراد جامعه بومی و نهادینه نمودن آن توسط ذی‌نفعان با آموزش‌های صحیح و سیاست‌های تشویقی مناسب و هدایت جریان‌های گردشگری به مناطق بومی‌نشین مانند؛ منطقه میرمهنا.

۴) احیاء و بازسازی خانه‌های سنتی بومیان منطقه به سبک معماری مناطق ساحلی و جزیره‌ای که خود می‌تواند در کنار معماری مدرن هتل‌ها به جذابیت گردشگری کیش در نزد گردشگران بی‌افزاید.

۵) بالا بردن سطح مهارت و تخصص افراد جامعه بومی از طریق دوره‌های آموزشی کوتاه و بلندمدت جهت آماده نمودن آنها برای اتخاذ شغل‌های صنعت گردشگری و ارائه خدمات هرچه پویاتر به گردشگران.

۶) توسعه امکانات شهری در مناطق بومی‌نشین از محل درآمدهای غیرمستقیم دولت (مانند عوارض) از گردشگری.

۷) ذینفع نمودن بومیان کیش در فرآیند گردشگری عامل توسعه مستمر خواهد شد

۸) آگاه نمودن گردشگران کیش پیرامون ارزش‌های مذهبی، باورها و اعتقادات بومیان در هنگام ورود به جزیره

۹) اعمال نظارت بر کیفیت خوراک اعم از رستوران‌ها، فست فودها و...

۱۰) ارائه یارانه جهت بازدید از جاذبه‌های مصنوعی مانند پارک دولفین‌ها، پارک پرندگان و...

۱۱) تقویت نظارت و کنترل خدمات گردشگری جزیره از طرف سازمان منطقه آزاد کیش.

- جزیره کیش. مقالات ششمین همایش ملی فرهنگی - گردشگری خلیج همیشه فارس (۳) افجه، سید علی اکبر. (۱۳۷۷). مجموعه مقالات نخستین همایش جهانگردی و جمهوری اسلامی ایران. انتشارات منطقه آزاد
- (۴) بیرجیل، ی. (۱۳۸۴). گردشگری بین‌المللی (تجارت در هزاره سوم). ترجمه گوهریان محمدابراهیم، انتشارات امیرکبیر
- (۵) بونی فیس، پرسیلا. (۱۳۸۰). مدیریت گردشگری فرهنگی. ترجمه محمود عبدالله زاده. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- (۶) چاک. وای. گی. (۱۳۷۸). جهانگردی در چشم‌اندازی جامع. ترجمه علی پارسائیان و سید محمد اعرابی. انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- (۷) دپارتمان محیط زیست. (۱۳۸۰). راهکارهای توسعه بهینه زیست‌محیطی در گردشگری ساحلی. ترجمه سیده زهرا پورخشوری، تهران: سازمان حفاظت محیط زیست.
- (۸) رادمهر، احسن الله. (۱۳۹۰). توسعه صنعت گردشگری. تهران: انتشارات پیام عدالت
- (۹) زاهدی، شمس السادات. (۱۳۸۶). توسعه پایدار. تهران: انتشارات سمت.
- (۱۰) سازمان منطقه آزاد کیش (معاونت عمرانی و زیربنایی). (۱۳۸۷). طرح راهبردی شهرک سلامت جزیره کیش. جلد دوم؛ مطالعات پایه اجتماعی، اقتصادی و زیربنایی، جزیره کیش: مهندسين مشاور آتک.
- (۱۱) سازمان منطقه آزاد کیش (کمیته اطلاع‌رسانی، فرهنگی و هنری). (۱۳۸۹). گزارش نظرسنجی از مسافران نوروزی ۸۹ جزیره کیش، سازمان منطقه آزاد کیش (کمیته اطلاع‌رسانی، فرهنگی و هنری). جزیره کیش.
- (۱۲) نظارت و کنترل واحدهای اقامتی در جزیره شامل واحدهای رسمی (هتل‌های ۱ تا ۵ ستاره، هتل آپارتمان‌ها و...) واحدهای غیررسمی (خانه‌های استیجاری بومیان و...) و درجه‌بندی آنها را بر اساس استانداردهای بین‌المللی
- (۱۳) راهکارهایی جهت محافظت بیشتر از جنبه‌های زیست‌محیطی و کاهش اثرات منفی توسعه گردشگری بر مناطق طبیعی آن جهت افزایش سطح پویایی اکوسیستم (سیستم طبیعی) جزیره کیش پیشنهاد می‌شود.
- (۱۴) دفع صحیح فاضلاب و ضایعات حاصل از صنعت گردشگری با توجه به ساختار مرجانی جزیره.
- (۱۵) جلوگیری از ازدحام در تعطیلات عید نوروز و سایر ایام شلوغ متناسب با ظرفیت تحمل فیزیکی جزیره.
- (۱۶) از رده خارج نمودن قایق‌های موتوری آلوده کننده اطراف اسکله که عامل مرگ آبزیان و مرجان‌ها هستند
- (۱۷) به حداقل رساندن اثرات منفی زیست محیطی به واسطه نظارت بر توسعه ورزش‌های دریایی (غواصی و...)
- (۱۸) آگاه نمودن گردشگران در خصوص ارزش محیط طبیعی و الگوهای رفتاری‌شان در هنگام ورود به جزیره.

منابع و مأخذ

- (۱) آژند، یعقوب. و دیگران. (۱۳۸۰). اسنادی از صنعت جهانگردی در ایران (۱۳۵۷-۱۳۰۱). تهیه و تنظیم معاونت خدمات و اطلاع‌رسانی دفتر رئیس‌جمهور. تهران: سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- (۲) اسلامی دولابی، شیخی، محمدتقی. (۱۳۸۸). بررسی جامعه‌شناختی موانع توسعه گردشگری در

یادداشت‌ها

- ¹Telfer & Sharpley
²Sustainable development
³Brundtland commision
⁴Gordon
⁵Mason
⁶Glob 90 conference ,Tourism stream, Action strategy for sustainable Tourism Development , Vancouver BC, Canada As quoted in WTO , sustainable tourism Development: Guide for local planners (Madrid: WTO,1993),p.40
⁷.Modernisation theory
⁸Dependency Development
^۹جهانبخش، اسماعیل، راهنمای ساده کاربرد آزمونهای آماری در پژوهشهای علمی با استفاده از *spss*، انتشارات ارکان، ۱۳۸۲، ص ۴۳
^{۱۰}گزارش نظرسنجی از مسافران نوروزی جزیره کیش، ۱۳۸۹، ص

۱۰۰

- ۱۲) فیتزسیمونز، جیمزای. فیتزسیمونز، موناچی. (۱۳۸۷). مدیریت خدمات. ترجمه سید محمد اعرابی و داود ایزدی. چاپ دوم. تهران دفتر پژوهش‌های فرهنگی
- ۱۳) میسون، پیتر. (۱۳۸۷). گردشگری اثرات، برنامه‌ریزی و مدیریت. ترجمه روزبه میرزایی و پونه ترابیان. تهران: انتشارات ترمه.
- ۱۴) نیک بین، مهنا. احمدی، شکوفه. (۱۳۸۹). الزامات توسعه پایدار و محیط‌های جغرافیایی مختلف. مجموعه مقالات نشست‌های تخصصی «توسعه پایدار گردشگری و چالش‌های فراروی آن در ایران». دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۱۵) هال، مایکل کالین. ام، جنکینز جان. (۱۳۷۸). درآمدی بر صنعت جهانگردی. مترجمان: عباس اردکانیان و محمدرضا حبیبی، چاپ اول تهران، انتشارات ارمغان
- 16) Bull, Adrian. (2000). The Economics of Travel & Tourism.
- 17) Gordon, K. (2007). Evaluation of tools for sustainability assessment in tourism, Unpublished M.A Dissertation. Oklahoma State University.
- 18) Hall, C.M. Lew, A.A. (1999). Sustainable tourism; a geographical perspective. New York, Longman.
- 19) Jayawardena, Chandana. J. Patterson, Daniel. Choi, Chris and Brain Ryan. (2008). sustainable tourism development in Niagara; Discussions, theories and insights. International Journal of Contemporary Hospitality Management. Vol 20. No 3. pp:258-277. www.emeraldinsight.com
- 20) Ko, T.G. (2005). Development of a tourism sustainability assessment procedure: a conceptual approach. Tourism management. 26. 431-445. Available from WWW.Sciencedirect.com.
- 21) Sharpley, R. (2009). Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability.
- 22) www.unescap.org/pub_2478_fulltext.pdf
- 23) www.tradewinginstitute./world/more.htm
- 24) www.economywatch.com/...industries/tourism